

Spis treści

Wykaz najważniejszych skrótów	XIII
Wstęp	XVII
Kara dożywotniego pozbawienia wolności w świetle europejskich statystyk penitencjarnych (<i>Beata Gruszczyńska</i>)	1
Wstęp	1
I. Więzienna mapa Europy – podstawowe dane statystyczne	3
II. Kobiety wśród uwięzionych w państwach europejskich	6
III. Skazani na karę dożywotniego pozbawienia wolności w więzieniach europejskich	10
Podsumowanie	14
Więźniowie dożywotni przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu (<i>Ewa Dawidziuk, Andrij Kosylo, Maria Nielączna</i>)	15
Wstęp	15
I. Dokumenty międzynarodowe dotyczące więźniów dożywotnich i długoterminowych	20
II. Postępowanie z dożywotnimi i wykonanie kdpw z perspektywy Komitetu Zapobiegania Torturom. Ustalenia i wytyczne	35
1. Krytykowane i nieuzasadnione rozwiązania przyjęte w prawie albo w praktyce	37
2. Wytyczne dla władz państwa, w tym dla władz konkretnych zakładów karnych, jak postępować z dożywotnimi i długoterminowymi	38
3. Wartości, które powinny być nieodłączną częścią każdego systemu penitencjarnego	41
III. Statystyczny obraz spraw więźniów dożywotnich rozpoznanych przez ETPC	43
1. Metodologia	44
2. Naruszenie art. 3 Konwencji	56
3. Naruszenie art. 5 Konwencji	61
4. Naruszenie art. 6 Konwencji	64
5. Naruszenie art. 7 Konwencji	68
6. Naruszenie art. 8 Konwencji	68
7. Naruszenie art. 9 Konwencji	71
8. Naruszenie art. 13 Konwencji	71

9. Naruszenie art. 14 Konwencji	74
10. Naruszenie art. 34 Konwencji	76
11. Naruszenie art. 3 Protokołu Nr 1	77
IV. Chronologia spraw więźniów dożywotnich przed ETPC	78
1. Okres 1962–1999	78
2. Okres 2000–2010	79
3. Okres 2011–2016	81
4. Geneza i rozwój „prawa do nadziei”	84
V. Kara dożywotniego pozbawienia wolności – problemy tożsame czy specyficzne?	93
Podsumowanie	94
Uzasadnienie wyroku skazującego na karę dożywotniego pozbawienia wolności (z procesowej problematyki orzekania kary dożywotniego pozbawienia wolności) (Antoni Bojańczyk)	103
Wstęp	103
I. Dopuszczalność odpowiedniego stosowania dyrektyw wymiaru kary śmierci do kary dożywotniego pozbawienia wolności	106
II. Szczególne wymogi uzasadnienia wyroku orzekającego karę śmierci w judykaturze Sądu Najwyższego 1932–1939	108
III. Adaptacja szczególnych wymogów sądowej motywacji wymiaru kary śmierci do uzasadnień wyroków orzekających karę dożywotniego pozbawienia wolności	110
IV. Charakter procesowy ujemnej prognozy kryminologicznej formułowanej w uzasadnieniu wyroku orzekającego karę dożywotniego pozbawienia wolności. Finalność prognozy. Zagadnienie „podwójnej” prognozy kryminologicznej	114
Podsumowanie	119
Opiniowanie sądowo-psychologiczne sprawców zabójstw skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności (Maria Gordon)	121
Wstęp	121
I. Wprowadzenie	122
II. Standardy opiniowania psychologicznego sprawców zabójstw	124
1. Diagnoza psychologiczna	124
2. Metody diagnostyczne	126
3. Przedmiot diagnozy psychologicznej w sprawach o zabójstwo	127
4. Motywacja zabójstw w świetle literatury	130
5. Opiniowanie sądowo-psychologiczne a problem poczytalności sprawcy	134
6. Diagnoza psychologiczna sprawcy działającego w grupie	135

III. Praktyka opiniowania sądowo-psychologicznego na podstawie analizy 102 opinii wydanych w sprawie skazanych na dożywotnie pozbawienie wolności	136
1. Materiał badawczy	136
2. Charakterystyka kryminologiczna sprawców zabójstw	138
3. Charakterystyka psychologiczno-psychiatryczna sprawców	140
4. Diagnoza procesów motywacyjnych 102 sprawców zabójstwa	149
5. Wyjaśnienie psychologicznych mechanizmów działania w grupie	151
6. Zastosowane metody badawcze	154
Podsumowanie i wnioski	157
Zabójcy kwalifikowani ze znacznym stopniem ograniczenia	
poczytalności (art. 31 § 2 KK) (Maria Gordon)	163
Wstęp	163
I. Wprowadzenie	164
II. Cel badań	166
III. Charakterystyka społeczno-demograficzna badanych	167
IV. Dane dotyczące środowiska wychowawczego badanych	171
V. Dane dotyczące zarzucanego czynu	173
VI. Charakterystyka psychologiczno-psychopatologiczna badanych	177
VII. Obraz kliniczny zaburzeń psychicznych wpływających na znaczne ograniczenie poczytalności badanych	179
1. Zespół psychoorganiczny (organiczne zaburzenia psychiczne)	180
2. Upośledzenie umysłowe	183
3. Dysforia	186
4. Upicie atypowe	191
Podsumowanie	197
Zabójstwo z motywacji zasługującej na szczególne potępienie	
<i>(Aneta Wilkowska-Płóciennik)</i>	203
Wstęp	203
I. Pojęcie motywacji	204
II. Zabójstwo z motywacji zasługującej na szczególne potępienie w ujęciu historycznym	206
III. Praktyka sądowa w zakresie orzekania na podstawie art. 148 § 2 pkt 3 KK	208
IV. Wątpliwości odnośnie potrzeby istnienia art. 148 § 2 pkt 3 KK	215
V. Metodologia i wyniki badań	216
Podsumowanie	224

Zabójcy skazani na karę dożywotniego pozbawienia wolności kierujący zorganizowanymi grupami przestępczymi (<i>Małgorzata Kłapeć, Anna Męzik</i>)	225
Wstęp	225
I. Kierowanie zorganizowaną grupą albo związkiem	227
II. Formy zjawiskowe popełnienia przestępstwa	232
III. Studia przypadków	237
IV. Rola przywódcy w przestępstwach przypisanych zorganizowanej grupie	249
Podsumowanie	253
Najstarsi sprawcy przestępstw skazani na karę dożywotniego pozbawienia wolności – sylwetka, polityka karania i aspekt penitencjarny (<i>Teodor Bulenda, Joanna Klimczak, Dagmara Woźniakowska-Fajst</i>)	257
Wstęp	257
I. Charakterystyka skazanych	261
1. Uprzednia karalność	262
2. Działanie przestępne	265
3. Sprawy równoległe	265
4. Reakcja prawnokarna	266
II. Studia przypadków	267
1. Zabójstwo za 20 zł	277
2. Zabójstwo z miłości?	282
3. Z zimną krwią	288
4. Napad z ucieczką	292
5. Fatalna pomyłka	297
6. Szatański pomysł wyłudzenia ubezpieczenia	300
Podsumowanie	304
Młodzi zabójcy skazani na karę dożywotniego pozbawienia wolności – sylwetka, czyn, polityka karania (<i>Teodor Bulenda, Joanna Klimczak, Dagmara Woźniakowska-Fajst</i>)	307
Wstęp	307
I. Charakterystyka sprawcy	309
1. Wykształcenie i praca sprawców	314
2. Uprzednia karalność sprawców	316
II. Opis czynu	317
1. <i>Modus operandi</i>	317
2. Motywy działania sprawców	321
3. Sylwetka pokrzywdzonego	331
III. Polityka karania	336
1. Karanie w czasie dwóch reżymów prawnych	337

2. Status młodocianego	337
3. Przepięstwa bęące przedmiotem karania	338
4. Sprawy równoległe	339
5. Wyrokowanie, kwalifikacja prawna zabójstwa, uzasadnienie wyroków	340
6. Warunkowe przedterminowe zwolnienie – surowsze ograniczenia	342
7. Zaskarżanie wyroku – środki odwoławcze	345
7.1. Apelacja	345
7.2. Kasacja	347
7.3. Wznowienie postępowania	347
8. Środki karne i inne środki	347
9. Karanie współdziałowców – współników	349
10. Racjonalizacja orzeczonych kar – uzasadnienie wydanych wyroków	349
Podsumowanie	360
Kobiety – zabójczynie. Kobiety skazane na karę dożywotniego pozbawienia wolności w Polsce (Barbara Błońska, Maria Ejchart-Dubois)	
Wstęp	421
I. Przedmiot badań, metody badawcze	423
II. Sylwetki kryminologiczne badanych kobiet, opis czynów	425
1. M.O.	425
2. M.Sz.	426
3. M.R.	428
4. A.C.-M.	429
5. G.K.	431
6. G.Sz.	432
7. A.P.	433
8. E.S.	434
9. A.K.	435
10. E.M.	436
III. Kryminologiczna charakterystyka badanych kobiet	438
1. Charakterystyka kobiet skazanych na dożywocie na tle dotychczasowych badań sprawczyń zabójstw	438
2. Rodziny, wczesna młodość badanych kobiet	444
3. Próba klasyfikacji kryminologicznej	456
IV. Dlaczego dożywocie? Zakończenie	479
1. Przywództwo	481
2. Brak skruchy, nieprzyznanie się do winy	482
3. Utrudnianie śledztwa, brak współpracy z sądem	484

4. Szczególne właściwości i warunki osobiste sprawcy 484	484
5. Szczególnie brutalne zabójstwo/sposób jego popełnienia 486	486
6. Motywacja zasługująca na szczególne potępienie 487	487
7. „Za całe życie” 487	487
8. Ofiara 489	489
9. Naruszenie tabu 490	490
10. Odwet i zemsta 491	491
11. Eliminacyjny charakter kary 491	491
Podsumowanie 495	495
„Niebezpieczni” do końca swoich dni. Dożywotni żyjący w odosobnieniu	
(<i>Maria Nielaczna</i>) 497	497
I. Charakterystyka 98 dożywotnich ze statusem „N” 500	500
1. Okres zakwalifikowania 500	500
2. Przesłanka zakwalifikowania 501	501
3. Status wielokrotny? 516	516
4. Permanentni? 517	517
II. S.P. – studium przypadku 518	518
1. Materiał badawczy 518	518
2. Sylwetka demograficzna 519	519
3. Sylwetka kryminologiczna 521	521
4. Sylwetka psychologiczna 524	524
5. Zbrodnia wielokrotna 526	526
6. Areszt z perspektywy służby więziennej i S.P. 529	529
7. Proces i uzasadnienie kary 533	533
8. Wyrok sądu I instancji 535	535
9. Wyrok prawomocny 538	538
10. Odbywanie kdpw 540	540
Podsumowanie 546	546
Artykuł 77 § 2 KK, czyli skazanie na „karę śmierci” w czasie wykonywania kary pozbawienia wolności (<i>Stefan Leleń</i>) 549	549
Koniec kary dożywotniego pozbawienia wolności, a świadomość jej początku. Granice wolności przesunięte w czasie (<i>Joanna Klimczak, Magdalena Natorska</i>) 565	565
Wstęp 565	565
I. Badanie 572	572
II. Konsekwencje 577	577
1. Wskazanie i uczulenie na zagrożenia, które mogą wynikać z zaistniałej sytuacji 577	577

2. Obalenie dwóch mitów dotyczących kary dożywotniego pozbawienia wolności	578
Podsumowanie	580
Wizerunek medialny trzech pierwszych kobiet skazanych w Polsce na karę dożywotniego pozbawienia wolności po 1995 r. na przykładzie warszawskiego wydania „Gazety Wyborczej” (Klaudia Borowa, Małgorzata Kłapeć)	583
Wstęp	583
I. Media a przestępczość	584
II. Wizerunek medialny	587
III. Wizerunek medialny kobiet popełniających przestępstwa	588
IV. Materiał empiryczny	594
V. Opis spraw na podstawie uzasadnień wyroków sądowych	596
VI. Cel badań i hipotezy badawcze	602
VII. Metody badawcze	604
VIII. Nagłówki	604
IX. Fotografia prasowa	609
X. Analiza pól semantycznych	611
Podsumowanie	615
Medialny obraz procesów sądowych z orzeczeniem kary dożywotniego pozbawienia wolności – o znaczeniu sprawozdawczości sądowej (Katarzyna Witkowska-Rozpara, Monika Markowska)	633
Wstęp	633
I. Funkcje mediów	636
II. Kryteria wyboru informacji. Media jako źródło wiedzy o przestępczości	639
III. Zniekształcenia w medialnym obrazie przestępczości	644
IV. Prawne oraz etyczne granice swobody dziennikarskiej	647
V. Dziennikarz – sprawozdawca sądowy	652
VI. Analiza relacji prasowych z procesów osób skazanych na dożywotnie więzienie	656
Podsumowanie	671
„Nie mieć życia...”? Jak więźniowie dożywotni mówią o swojej karze? Analiza treści ankiet 142 skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności (Magdalena Brodzińska-Patalas, Magdalena Natorska, Maria Niełacznna, Aleksandra Anna Osińska)	677
Wstęp	677
I. Cel i treść kary dożywotniego pozbawienia wolności z perspektywy skazanych	681
1. Definicja celu i jego synonimy (sens, dążenie)	681
3. Popularność celów	691

Spis treści

---

4. Cel pozytywny czy negatywny?	698
5. Sens przygotowania do życia w więzieniu czy poza nim, a cel wykonania kdpw	702
6. Cel wykonania kdpw a perspektywa czasowa	707
7. Czy cel wpływa na akceptację winy lub odwrotnie?	709
8. Cele wykonania kdpw a codzienność	710
9. Definicja celu wykonania kdpw, a definicja samego siebie	713
II. Stosunek do winy przypisanej przez sąd	722
III. Sojusznicy i wrogowie. Czy jest szansa, by zaufać?	736
IV. Wolność i nadzieja	744
Podsumowanie i synteza analizy ankiet	748